

Asia: D6L56D3-22

Kansallinen raportti - YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (UPR) neljäs tarkastelukierros

Lausunnonantajan lausunto

1. Miten edellisen UPR-tarkastelun suositusten täytäntöönpano on onnistunut ja mitä täytäntöönpanotoimia olisi hyvä raportissa tuoda esille?

1. Pidämme Invalidiliiton tavoin myönteisenä ja kannatettavana raporttiluonnoksessa mainittuja uusia ihmisoikeusrakenteita, joiden avulla hallitus on pyrkinyt vahvistamaan ihmisoikeuksien toteutumisen edistymistä mm. vanhusasiavaltuutetun, naisiin kohdistuvan väkivallan erityisraportoijan ja Helsingin yliopistossa toimivan oikeusvaltiokeskuksen kautta.

Vahva, vapaa ja riippumaton, moniulotteinen ja dynaaminen kansalaisyhteiskunta on keskeinen edellytys toimivalle demokratialle, oikeusvaltiolle ja ihmisoikeuksien edistämiseksi. Katsomme, että luomalla suotuisaa toimintaympäristöä (enabling environment) ja puolustamalla kansalaisliikkeiden ja -järjestöjen toimintaedellytyksiä Suomi on ottanut askeleita oikeaan suuntaan. Demokratiaohjelma-2025:n tavoitteen saavuttamiseksi osallistumisen ja uudenlaisen vuorovaikutuksen edistämiseksi hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välillä. Esimerkkeinä voidaan mainita mm. hallituksen esitys eduskunnalle osakeyhtiölain, asunto-osakeyhtiölain, osuuskuntalain ja yhdistyslain muuttamisesta, esitys uudeksi toimintaryhmälainsäädännön valmistelut eduskunnan avoimuusrekisterin luomiseksi. Hyvistä käytänteistä voidaan mainita luonnosmuistion prosessikuvauksessakin esitetyt kuulemis- ja keskustelutilaisuudet. Lisäksi Suomen tulee jatkaa käytäntöä kutsua kansalaisyhteiskunnan edustajia virallisiin valtuuskuntiin mm. eri kansainvälisillä foorumeilla ja prosesseissa.

Kansalaisyhteiskunnan tilan ja -toimijoiden edellytysten seuraamisen ja raportoinnin vahvistamiseksi esitämme erillisen kansalaisyhteiskuntavaltuutetun tehtävän perustamista jatkona ihmisoikeuksien toteutumista tukevien rakenteiden luomista. Fokuksena tällöin olisivat erityisesti yhdistymis- ja kokoontumisoikeudet sekä sananvapaus.

2. Mitkä ovat sellaisia yleisempiä ihmisoikeuksiin liittyviä teemoja, joissa Suomi on onnistunut tai jotka kaipaavat lisähuomiota?

1. Kestävä kehitys

Suomi on usean kansainvälisen maavertailun mukaan kärkisijoilla kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa. Tämä on osoitus Suomen vahvasta sitoutumisesta Agenda2030:n toimeenpanoon ja antaa näissä kysymyksissä vahvan pohjan Suomen kansainväliselle toiminnalle. Suomi kantaa globaalia vastuuta myös muiden maiden ja alueiden kestävän kehityksen tukemisesta ja hyödyntää kestävän kehityksen edelläkävijyyttään ja toimeenpanomalliinsa kohdistuvaa kiinnostusta kansainvälisen asemansa vahvistamiseksi.

Hyvistä linjauksista huolimatta globaalissa vastuun kannossa hallituksella on vielä tehtävää, etenkin siinä, että Suomi alkaisi arvioida kotimaassa tapahtuvan toiminnan vaikutuksia rajojemme ulkopuolella. Tästä tulisi huolehtia kaikilla hallinnonaloilla, ei vain kehityspoliitikassa. Käytännössä jatkossa Suomen tulee arvioida kaikkien politiikkojemme vaikutuksia kehittyviin maihin sekä kaiken kaikkiaan siirtyä ulkopoliitikassa kohti globaalin vastuun politiikkaa.

2. Sähköinen viestintä ja digitaalitekhnologia

Digitalisaation yhteys ihmisoikeuksiin on hyvin tunnustettu keskeisissä asiakirjoissa ja linjauksissa. Luonnosraportin mukaan Suomen lähtökohtana ja tavoitteena on, että perus- ja ihmisoikeuksia kunnioitetaan ja oikeusvaltioperiaatetta ylläpidetään ja näiden toteutumista valvotaan, kun otetaan käyttöön uutta teknologiaa. Sen lisäksi kehityspoliittisessa ylivaalikautisessa selonteossa todetaan, että digitalisaatio on yksi keino edistää ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, mukaan lukien haavoittuvassa asemassa olevien oikeuksia ja hyvinvointia.

Linjausten toimeenpanoa tulisi kuitenkin vahvistaa niin, että Suomi sitoutuisi digitaalisten eettisten periaatteiden käyttöön ottamiseen sekä globaalissa kontekstissa DIAL:in Principles for Digital Development -periaatteisiin. Pyrkimykset edistää esteettömyyttä ja esteettömyysvaatimuksia tulisi ulottaa ja oppeja hyödyntää laajemmin kestävän kehityksen ja kehityspoliitikan aloilla. Samaan aikaan tulee muistaa, ettei esteettömyyden vahvistamisessa ole kuitenkaan kyse pelkästään teknisistä ratkaisuista. Työn pitää olla kokonaisvaltaista ja kohdistua myös muuttamaan rakenteellista syrjintää ylläpitäviä asenteita.

3. Vapaamuotoiset kommentitne (esimerkiksi raporttiluonnoksesta)

1. Kansainvälinen rauha, turvallisuus ja ihmisoikeudet

Suomi työstää parhaillaan neljättä YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325, Naiset, rauha ja turvallisuus, mukaista ohjelmaansa ja aloittanut ensimmäisenä maailmassa 2250 päätöslauselman, Nuoret, Rauha ja turvallisuus - mukaisen ohjelman toteuttamisen.

On tärkeää, että päätöslauselmien periaatteet otetaan huomioon koko niin kutsutussa humanitaarisen avun, kehitysyhteistyön ja rauhantyyntön kolmoisneksuksessa. Näiden päätöslauselmien osallisuutta ja suojelua koskevien suositusten tulisi ohjata kaikkea Suomen kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden toimintaa ja näihin toimiin suuntautuvaa rahoitusta.

2. Kehitysrahoitus

Kehitysyhteistyön kansainvälisissä sitoumuksissa Suomella on edelleen paljon kirittävää kohti lupauksen mukaista 0,7 %-tavoitetta. Luonnosraportissa tunnustetaan, ettei Suomi ole saavuttanut viralliselle kehitysavulle asetettua tavoitetasoa. Tällä hetkellä tämä tavoite on jäämässä yhä kauemmas viime vuosikymmenen alkupuolen tasaisesta noususta liki 0,6% tuntumaan, kun se viime vuonna jäi 0,46%:iin. Kehitysyhteistyön ja ihmisoikeuksien edistämiseksi on hyvin kiinteä yhteys. YK:n Agenda-2030:n keskeinen päämäärä on varmistaa, ettei ketään jätetä kehityksen ja ihmisarvoisen elämän ulkopuolelle (leave no one behind). Suomen kehityspoliittinen ohjelma suuntaa merkittävästi kehitysrahoitusta mm. ihmisoikeuspuolustajien tukemiseen, tyttöjen ja naisten tasa-arvoon ja voimaantumiseen sekä syrjäytymisvaarassa olevien ihmisryhmien vahvistamiseen.

3. Ihmisoikeudet ja ilmasto

Pidämme tärkeänä ja tervetulleena, että luonnosraportissa tunnistetaan ilmasto- ja ympäristökysymysten sekä ihmisoikeuksien yhteys ja sen pohjalta tarpeen huomioida ilmastonmuutos, luontokato ja muut ympäristöongelmat myös ihmisoikeuskysymyksinä. Pidämme tärkeänä, että Suomi on sitoutunut kestävä kehityksen tavoitteiden sekä Pariisin ilmastopösumuksen täytäntöönpanoon osana EU:ta. Päätös tavoitella hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä ja uudistamalla kansallista ilmastolakia (609/2015) ovat tärkeitä askelia sitoumuksen toimeenpanossa.

On ymmärrettävää, että ihmisoikeuspösumisten toimenpiteiden kautta mahdolliset puuttua ilmasto-ongelmiin ovat rajalliset. Toivomme kuitenkin, että yllä mainittujen sitoumusten lisäksi Suomi laatisi enemmän suosituksia ja painotuksia politiikkatoimille koskien ilmastonmuutoksen ja niiden kielteisten ihmisoikeusvaikutusten hillitsemiseksi. Näitä ovat esimerkiksi ilmastonmuutosta kiihdyttävien päästöjen tehokas rajoittaminen Suomessa, siirtymisen nopeuttaminen fossiilista energialähteistä uusiutuviin energiamuotoihin ja kulutuksen päästöihin tehokkaampi puuttuminen. Suomen tulee myös lisätä rahoitustaan ilmastotoimiin kehittyvissä maissa. Tämän ilmastorahoituksen tulee olla lisäistä suhteessa kehitysyhteistyömäärärahoihin, ja sen tulee kohdistua tasapuolisesti ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistoiimiin. Sen lisäksi Suomen kansainvälistä ilmastorahoitusta tulisi ohjata kaikkein haavoittuvimmille alueille ja ihmisille, ja rahoituksen tuloksia tulisi systemaattisesti arvioida ihmisoikeusvaikutusten näkökulmasta.

4. Yritysvastuu ja ihmisoikeudet

Kannatamme luonnosraportin kirjausta siitä, että Suomi on sitoutunut noudattamaan ja edistämään aktiivisesti YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevia ohjaavia periaatteita sekä OECD:n

toimintaohjeita monikansallisille yrityksille. Käytännön toimenpiteinä todetaan, että kansallinen toimintaohjelma on laadittu ja suomalaisyritysten tilanteesta on tehty selvityksiä eikä kansallisen lainsäädännön tarve on arvioitu. Sen lisäksi valtioneuvosto on tukenut keskeisiä osia komission esityksessä yritysten kestävästä toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta.

Fingo kuitenkin toivoo, että Suomi asettaisi kunnianhimoisempia ja yksityiskohtaisempia tavoitteita EU:n sääntelyyn sekä valmistelussa olevaan kansalliseen yritys vastuulakiin. Ehdotetun EU-sääntelyn pääasiallisena kohteena olisivat EU:n alueelle rekisteröityneet yritykset, joissa työskentelee yli 500 työntekijää ja joiden liikevaihto on yli 150 miljoonaa euroa. Korkean riskin sektoreilla, kuten tekstiili- ja kenkäteollisuudessa, maataloudessa ja kaivosalalla, soveltamisalaan kuuluisivat myös yli 250 henkilöä työllistävät yritykset, joiden liikevaihto on yli 40 miljoonaa euroa. Komission esitys jättää 99 prosenttia EU:n yrityksistä lain soveltamisalan ulkopuolelle. Ratkaisu on kestävä niin kaikille tasapuolisen sääntelyn kuin ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Lappalainen Timo
Fingo ry